

۵- ایضاً ص: ۷۵

۶- کاُشِر افسانه: از تې پگاه، ص: ۱۳۰

۷- کاُشِر افسانه: از تې پگاه، ص: ۱۳۱

۸- کاُشِر افسانه موضویتې ہیتی مطالعه (انهار) ص: ۲۹

۹- کاُشِر افسانه موضویتې ہیتی مطالعه (انهار) ص: ۵۵

۱۰- اخترسِنر پلات سازی (انهار، ۲۰۱۸) ص: ۵۰-۲۹

۱۱- اخترسِنر پلات سازی (انهار، ۲۰۱۸) ص: ۲۹-۲۸

۱۲- اخترسِنر پلات سازی (انهار، ۲۰۱۸) ص: ۲۹

۱۳- کاُشِر افسانه موضویتې ہیتی مطالعه (انهار) "ژو" نظمہ ہند ساختیاتی مطالعه، ص: ۱۵۷

۱۴- کاُشِر نظم: بدلوز انہار (انهار) "نادم سِنر گاسپل نظم: اکھسام" ص: ۲۲۱

۱۵- ھمال کاُشِر شاعری: ھیئت تې حسیت (انهار) "نادم سِنر" ٹاوہ ٹاوہ، نظمہ ہند ساختیاتی مطالعه، ص: ۱۷۱

۱۶- تنقید: نظریہ تې تنقید (انهار) ص: ۱۲

نو و تنقید تے کا شرس مژامیک ورتاو

عادل مجی الدین

تلخیص:

نوں تقیدس (New Criticism) تے امہ کس وو ہارس متعلق کتھ کر بڑھ پڑھنے بز وہہ
 چھ یہمہ کتھ ہند خیال تھاؤن ضروری ز مذکور نظریہ بز وہہ کمن عنانصرن اس شاعری مژ
 اہمیت تے تمہ اہمیٹہ پڑھنے عیت کیا اس؟ وو چھوے تے امہ تقید کی بیانکو پھللو چھ تھ ساری ہے
 تقیدی مواد مژ بئے شوکو پاٹھ کار فرمائیں افلاطون نے سند پڑھ نو تقید کس بارس پنس
 تام لکھنے آو۔ خود افلاطون سندس تقیدس مژ تھ چھ یہم عنانصر موجود، یعنیں ہندس بنیادس
 پڑھ افلاطون شاعری ہندس سحرس پڑھ کتھ کر ہڑھنے۔ کتھ واش کڈنے خاطر اس ساری
 ہے تقیدی مواد سام پڑھ ضروری۔ یہ کتھ عیاں سپد ہے ز کتھ دوس مژ کمن نو قلن
 اسکو نقادا ہم لگز ران، تکنیا ز پر تھ کاٹھہ علم تے فن تے تھ متعلق نظریات پھنگہ ہنگہ منگہ بارس
 پوان، بلکہ چھ تمن پتھ کنہ تو ارجحی حرکات کار فرم آسان۔ دوں گو وچ کم دامنی تھے
 مقاولک باڈ وزیر نظر تھا و تھ بیو سپد سیو موضوع گن۔

کلیدی الفاظ: دیوار، متعلق، عناصر، ظویت، بے شوک، کارفرماں، اہمیت

نو و تقدیم سپر مولے کن امر یکہس مژا شروع تھے و چھان و چھان کو رائی سارے یورپک تقدیمی منظر نامہ منتشر۔ یہ کن شاعر و پنہن تخلیقی تجربن امی تقدیمی نجہ ہندس گاشس تل پر زنا و چھوٹ کوششہ کر، شاید اس اتحاد تقدیمی رہ لیں پس پر سو سارے فکری وو پزاو کارفرما، یس و ہمہ صدی ہندس تیز رفتار زمانس مژا انسانی تہذیب پس تھے تہذیب مژا پاؤ گے۔ تھے تیکری زندگی تھے فن متعلق ساری پر آنے تصورات، خیالات تھے فکری رجحانات یا تھے مکمل پاٹھو ر دکری نتھے ٹھن تھن متعلق فکر انگیز سوال۔ ضرورت چھے یہ کمہ کتھہ ہئڑ زا سر و چھونو و تقدیم گمن حالات مژا آوبار سس تھے امیگ مولے مدعای کیا اوس؟ تھے پہ تقدیم کیا اوس شاعر نش تقاضہ کر ان۔ تھے شاعر و کتھہ پاٹھو کو رشوری یا لاشوری طور امہ نشہ اثر قبول تھے تھڑ تخلیقی شخصیہ ن کتھہ پاٹھو دیت ام تقدیمی رہ دین اکھڑا و طرح۔

و چھوے تھے وہم صدی اس رنگہ رنگہ تبدیلیں مد نظر تھا و تھ خاص اہمیت تھا و ان تکیا زا تھر صدی مژا اے مختلف رجحان تھے میلان بار سس تھے زندگی ہندہن بیوں بیوں شعبین ستر ستر سپر ادب تھے سلطھے ہے حدس تام منتاثر شاید گڑھنے پہ فن غلط زامہ صدی ہندہ فکری انتشارن دیت کا شرس شاعر س تھے زندگی سمجھنے خاطر پاک تیکھ سوچ یتھ پتھ کنہ سما جی، سیاسی تھے فکری پہلو کار فرمائے۔ کا شرا دب پر کھاونس مژا کوتاہ چھھ کا شر و نقاد و امہ نو تقدیمی رہ ویک ورتا و کو رمٹ تھھ پٹھ کتھ کرنے بڑ وہہ چھھ نو تقدیم کہ حوالہ و تھوڑ پوٹھو نوقطہ پیش۔

نو تقدیمی نجہ ہئڑ کتابہ تھے نو شعری تخلیقات تھے تھن پٹھ سپر موت جامع بکھڑ تلے چھوٹ نان زؤس تقدیم ہیکو اکہ ضابطہ بند مطالعک ناو دیتھ۔ اتحاد ضابطس اندر رچھے نقادن ہئڑ و مختلف رایو با وجود کیٹھہ توڑھ اٹھی قدر تھے نظر گوہان یکن مزا تھے اپروچ چھ رنگا رنگی با وجہ دکیٹھون اہم تھے بنیادی کتھن پٹھ

اتفاق دڙپڻھر پوان چھ۔ نو تقدیم کر بُنیادی نو قطعہ چھ یم۔ یا ونوؤس تقدیم س مژ آو یمن کیفون کھن پڻھزو
ز توجہ دن۔

۱۔ ئوس تقدیم س مژ چھ تخلیق کارس بجا یا ادبی تخلیق س، ام کس ساختس تے ام چھ هئیز پڻھ زیاد
زور۔

۲۔ نو تقدیم کر تمام مانن والک چھ ادب پارچه مرکوز پر نے” close reading، پڻھ ز و ز توجہ
دواں۔

۳۔ نو تقدیم مطابق چھ معنکر (meaning) فاصلہ گن تے بُنیادی و سلیم لفظتے لفظن هئز
تر تپہ ستر نمو پزیر سپدان واھیز ہیت چھنے معنی صحی ترتیب۔

۴۔ فن پارچھا کھ معروض تے ام کس وجہ دس یا مہ کم ان اثراتن ستر وابستہ مسله چھ غار ادبی تے
غار ضروری یا ونوفروئی۔

۵۔ ئوک نقاد چھ مواد تھے هئیز ہندس دو گنیارس خلاف تے ادبی تخلیقہ هئز خود مختاری چھنے ژ را ہیت۔

۶۔ نو تقدیم چھ یتح کتھ پڻھ زور دوان ز نقاد س پز صرف تھے صرف تھے
چیز س پڻھ زور دین یس تس بڑو نہ کنے چھ یعنی فنپاير Artefacts نے کہ ام کس
پیشکارس یعنی ”شاعر“ گن۔ اصل فن پار نیشنہ نظر ہٹاونگ مطلب گو ز نقاد چھ شاعر سند تجربہ، ام
ہند ہن محسوساتن تھے ام سند اظہار نیشنہ فرار سپدان یا ونا اصلیت نیشنہ اچھو ٹان۔

۷۔ ئوک نقاد چھ سورے توجہن پار کس منس پڻھ مرکوز کران تے اتحہ اندر ابہام ”irony“
قولی محال ”paradox“ تے باقے لفظ ژھل تلاش کران۔ امہ ورأے چھ یم باقے سورے پیدا زتہ
نظر افاد از کر پچ کوشش کران۔

۸۔ اتحہ پس منظر س مژ ہر گاہو چھور چاڈ سائز وضع اگر ہم اصطلاح pure criticism

ست سپدئو نقاد تئر متاثر ز تنقید خالص یا نونو دمتر بناوچه فکرِ مژگیکھ دویم عام عناصِ مشتھ۔
نو و تنقید که حوالہ پھنے په کتھ اهم زامہ تنقیدی نجھ ہندس بارس پنچ پتھ سپدئو پری ہتھیکھو مت شاعر
یئمہ اعتبار تھ بیدار ز پہنچ شاعری گٹھنے قتی "Dated" تھ زمانہ بندی پہنچ شکار سپدئو، یئمیگ تیجھ په
دراو ز کا شر شاعری مژر تھ آج تھ ہو تجربہ بروٹھہ گن یعن اوس نمایند تخلیقی تجربہ و تھہ ہسکو۔
ایم۔ اے۔ آرجیب پھوہمہ صدی ہندس تنقیدی نظر یہس متعلق رقطراز:

" 20th century literary criticism and theory has comprised broad range of tendencies and movements; A humanistic tradition, descended into the 19th century writers, such as Mathew Arnold and continued into the 20th century through figures such as Irving Babbit, and F.R leavis, surviving in our own day scholars such as Frank Kermode and John carey; A neo- romantic tendency, expressed in the works of D.H Lawrence, G. wilson Knight and others. The new criticism arising initially in the 1920's and subsequently formalised and popularised in the 1940's. The tradition of Marxist criticism traceable to the writings of Marx and Engels themselves. Psycho- analytic criticism, whose foundations were laid by Sigman Freud and Jung; Russian formalism arising in the aftermath of Russian revolution; Structuralism which emerged fully in 1950's, building on the foundations established in the 20th century by Saussure and Levi- Strauss and various forms of criticism which are sometimes subsumed under the label of " Post-

structuralism" ; Lacanian Psycho - analytic theory, which rewrote Freudin concepts of deconstruction, which emerged in the 1960's as did Feminism reader response theory whose roots went back to Hosserll and Heidagger; and the new- Historicism which arose in 1980."^۱

وولنیوت تام کا شری زبان مژن و تعقید که تعارف ته اطلاق یا ورتاؤک تعلق چھ تبلیغ چھنے مینانہ کم کاسه مطالعه کن و نیتام امہ حوالہ سانہ زبان مژن کا شہہ تفصیلی ته "refrential" مقالہ تحریر سپد مُت . وول گو کا شری شاعری پمژر مولانکوئہ دوران چھ سانو کیفہ و معتبرتہ مقدار ناقد و اتحہ تعقیدی نظریہس گن اشادگری ہتر۔ یعن مژن حامدی کاشمیری، جی، آر۔ ملک، غلام نبی فراق، مشعل سلطانپوری، گلشن مجیدتہ مجروح رشید قابل ذکر چھ۔ حامدی صابن چھ پنه تعقیدی کتابہ "جدید کا شری شاعری" مژن نوس تعقیدی شعورستہ اُمر کس ورتاؤس متعلق پنځر خیالات باؤک ہتر۔

"چھنے نز کتھ ز موجو دصدی مژن پر ز لیوا کھنو وادی شعور، پر تھ عہد س چھ لاشعوری محركا تن ستی عتی شعور کس سطح س پڑھ تہذی ته سماجی حالاتن مژن تبدیلی پیش شاعرانہ آگھی poetic sensibility مٹاڑ کران ته انج شکل و صورت مشخص کران۔ یہ چھ ٹا کار پا ٹھکون ز یتھ صدی مژن لوگ سانیسی ته صنعتی ترقی ته پیش قدی پنځس مژن ملکی ته یعن الاقوامی حالاتن لر پھیرتہ فکارانہ شعورس اندر آپے بار تبدیلی پیش عقیدن، پڑھن ته فلسفن ہیوٹن پکش لگن۔ یعن سہا پڑتے ڈوکھو و پرسنس ستی عتی هیو فکاروتہ شاعرو پنه ز مینه پڑھ کھوڑ کھرا و تھ پنه عقلیه موجودن ته کاینات کن گھری دار مسلمن سام پیغز۔

نوادی شعور که بار سل پنه ستی هیچ باقی مروجه ادبی نظریہ پتھ گن گھنی یا و نوسو تک ته اکھنو و تعقیدی

شاعر ہیوٹن پڑھن۔ چنانچہ وہ کبس چھ میانہ خیالہ سے تنقیدی نظر یہ زیاد پہن اکار بکار پو ان یُس امہ شعور کا داوار چھتے از کے ادبی ضرور تر چھتے ہے کان پور گرتے۔ مغربی ادب کے نقاد و مذکور چھ امکو علمبردار جان کر و پیسم، رچرڈن، کلینٹھ برکس، ولیم امپسن تے اردوں مژہ مشہد الرحمن فاروقی۔ اتحہ تنقیدی طریقہ کارس چھ ”ہیتی تنقید“ ناوپیو موت، اچھا اہم خصوصیت چھتے ہے ز شاعرانہ نمؤنہ چھ اکھ مکمل اکالی ماننے یوان یُس پُن اکھ خود مختار وجود چھتھ تھا وان۔ نقاد چھ پُن سورے ہبس تے توجہ فن پارس پڑھ مرکوز کران۔ تے امہ کو لفظو، استعارو، مورثہ علامتو ذریعہ معنی مطلب کہن ڈھات تھن تے گوشن مژہ و سان تے رنگارنگی طلبمائی دُنیا دریافت کران۔ راوان تھ نوش گوہان تو پتھر چھ سہ پنہ تجربیاتی مطالعہ سترا پران والین تھ پنہ تجربہ بس مژہ شریک کران۔

کاشیر شاعری نو تنقیدی نقد و نظر مطابق مولائونکر یہ دوے کاشیرس تنقیدس مژہ ہمہ پیتہ در پٹھھ گوہان چھتا ہم چھ حامدی کاشیری گوڈنگ کاشیرس مژہ و تنقید متعارف کرناک تے ورتاونگ دعوا چھ کو رمٹ۔ حالانکہ یتھ پرس انکار کر پنج چھنہ گنجائش ز نو تنقیدک سرسری تعارف تھ پس منظر پیش کرنس سترا پتھر چھتے حامدی صائب پنہ ”جدید کاشیر شاعری“، کتابہ مژہ کاشیر شاعری نو تنقیدی نظر یہ مطابق پر کھاونچ تے مولہ ناویچ جان کوشش کر ہڑتا ہم چھ حق پ کہ اتحہ کتابہ اندر موجود پیشتر تنقید چھتا ثرا تی، نفیا تی، مارکسی، عملی تے تقابلی، وعیگ۔ مثالہ با پت چھ را، ہی صائبہ شاعری ہنر حوالہ حامدی صائب پیچہ اقتباس پیش:

”را، ہی پیغہ دس آو پنچ پانچ کاشیرس مژہ شاعریہ تجربہ بارس تے کاشیر شاعری گے واریہس حدس تام تخلیقی نجح مشتھ۔ یہ تام را، ہی مارکسی نظر یہ کس زال مژہ بندرو، ڈکر سپر تخلیقی صلاحیو گے سمائی جی انقلابس، طبقاتی کھسہ و سہ تھ پیچہن وزمین و میزان نظم اوس مژہ ضائیع، واریہن ورکیں رو دسہ اتحہ زال مژہ

حامدی کا شیریں پتھے چھے انگریزی زبانی ہند معبر ادیب تھے قلمکار پروفیسر جی۔ آرمک صائبن پتنس اکس کا شیریں مضمون ”ہمال تقپدی نظریات“، مژر جدید تقپدی نظریہ کا شیر زبانی و ادب مژر معاشر ف کر پنج اکٹھترین کو شش کرتھہ ہمال تقپدی نظریات ہند موژ essence ہتھ پاٹھک پیش کورمٹ۔

” ہمال تقپدی نظریات چھ روایتی تقپد نیشن اکھ بنا دی تھے ٹاکاڑ اخراج“ روایتی تقپدی نظریات تھے عملی تقپدی نظریات بنیاد اس کیثون معروضن تھے مزعوماتن departure پٹھ۔ بنا دی مفروضہ اوس پر کہ مصنف، متن تھے متن پران وول چھ اکس قابل فہم ریشنس مژر نسلک آسان تھے متح تعریف تھے چھ ممکن۔ روایتی تقپد کر مختلف مکتب فلکر چھ رشتہن ہند امہ زالہ مژر بعض اکس نوکتس پٹھ زور دوان تھے بعضے بیس نوکتس پٹھ۔ مگر گلس پٹھ چھ پر سوڑے زال (network) تمن نظریل آسان۔ مثلن شخصی Biographical نفسیاتی (بشوں تحلیل نفسی) مکتب فلکر چھ تخلیقی فنکار ہندیں شخصیتیں پٹھ زور دوان، یہیہ زنہ تاریخی طرز تقپد (Historical criticism) پوت منظرس گن زیاد توجہ چھ دوان۔ تھے پاٹھک یتھ طرز فکر و نقدس نو و تقپد (New criticism) چھ دوان سہ چھ متنس پٹھ حد کھوتے زیاد زور دوان۔ یہیہ زنہ اخلاقی تھے جمالياتی مکتب فلکر تھہ رشتہن پٹھ چھ زیاد زور دوان یہ متنس تھے حقیقتیں درمیان چھ آسان، یا پاڈ چھ سپاٹھ متن عکاسی چھ کران“ ۲۷

ہتھ پاٹھک گوڈے آواشار کرنے زئوس تقپدی طرز فکرس متعلق چھنے کا شیریں مژر کا نہہ جامع مقالہ لکھنے آمٹ بلکہ چھ کیثون و نقادو پتنس مضمونن مژر کا شیر ادیج مولانوں کرنس دوران اتھ طرز تقپد س متعلق اشارہ گردی ہتھ۔ چھ تو کا شیر زبانی ہند مسند تھے معبر نقاد پروفیسر محروم صائبن نو و تقپد کہ حوالہ پر اہم اقتباس یہیں تموگشن مجید تھے شفیع شوق سپرزاں نظمیں ہندیں نو و تقپدی نہجہ ہندیں گاشس تل پر کھاونس دوران پیش کورمٹ چھ۔

” گوڈنچ کتھ چھے پر ز جدیدیت آپر نو و تقپد کہ“ New criticism تو سلے بارکس تھے امیک

مُؤلِّف مُدعا اوس فنپاير اکھ خود موختار ته خود کفیل وجود زاؤ تھے پرکھاون۔ شعر یا نظم پرکھاونہ ویشاپر سفر ذاتی زندگی، تجربہ سند اوغد پوک تے تمدنی پوت منظر او کطرف تراً و تھفن پارکس خود کفیل تے خود مختار وجوہ دس گرس (structure) (منڈاً ٹھتھ تھ منڈو ڈلن دوں تجربہ دریافت کرؤں۔ ئوڑ تھقیدن دیت یتھ کتھ پٹھ تے زور زین پار گوٹھ مصنوعی سطحس پٹھ اوک پاسل آسنه بجا پاپسل (dimensions) آسں۔ دویم اهم کتھ آس پے زینکار گوٹھ کار گر باوڑ ہند خاطر اسطورک تھ پزنه پاٹھ کروتا وکرؤں تے پرانمن اسطورن گوٹھ نون معنی یں منڈورتاون۔^۵

حضرت گرامی! ؤنچھ کیشہ اقتباسات بطور مثال پیش یکن منڈسید سیوڈ وو وطرز تھیقید مطابق کاشر شاعری پسز مولانکون سپر ہڑ پھنے گوڈ چھ پیش کاشر زبان ہندس بسیار پاسل ادیب پروفیسر شوق صائب، دینا ناتھ نادمنہ ”نابد ٹھیچون“، نظمہ پٹھ لکھنہ آمٹ پے اقتباس، یتھ منڈ شوق صائب روایتی طرز تھیقید او کطرف تراً و تھ یا ونو شاعر سفر ذات ترات مشر تھ ”direct“، نظمہ پسز ہئیز تھ نظمہ منڈورتاونہ آمتو لفظوذریعہ بارکس یہنہ والس تاٹرس تے امہہ چہ ماہیز پٹھ یہمہ آپہ خیالہ باو تھ کر ہڑ پھنے۔

”اٹھ نظمہ منڈ چھنہ معنیگ ارتقا بلکہ تاڑک، ساپرے نظم چھنے اکس عام جنسی تجربس اندی اندی وو تھ مگر پہ تھر پہ چھنہ روایتی انداز منڈ پیش آمٹ کرنے۔ بلکہ تھ پاٹھ (زپہ چھ) بے واٹھ تھ اکھ اکس نیشنہ ڈھنپتھ پیکر ان ہند ذریعہ پانے باو تھ لبان۔ پڑتھ کا نہہ مصرع پھٹک پیکر تھ پڑتھ پیکر چھ پنہ جایہ پس پیکر نیشنہ بیون تے پدؤن اکھ حقیقت“۔⁶

پروفیسر شفیع شوق چھ سائی انتہائی اہم نقاد تھ تو چھ نے صرف مختلف تھقیدی نظریہ کاشر س ادبس منڈ متعارف کری ام تو بلکہ چھکھ کاشر ادپھ مولانکونہ دوران یہند بھر پور استفادہ تھ کو رومت۔ شوق صائب تھقید س منڈ چھ اسہ نے صرف نو تھقیدی نظریہ ک بھر پور تھ راستھان۔ بلکہ چھ یعنی دویمین تھقیدی نظر یعنی ہندس گاشس تل تھ کاشر ادپھ خاص پاٹھ شاعری تھ افسانہ مولانکون کرنس منڈ سرگرم۔

انگریزی ادب پڑھ سکنے نظر آسنے سببہ چھ شوق صائب کا شیرس ادب نوہن تنقیدی رہ وین تحت مولے ویچھ مزید آئے ہر اوان تے دو یمن نقادن ہند بابت امہ حوالہ وتنہ ہمار کران۔ ووڑ و چھتو نادم صائبہ مذکور نظمہ متعلق محروم صائبن یہ اقتباس یتھ منز محروم صائب شعوری طور و تنقید کر اصول زیر نظر تھا ویچھ نظمہ ہند تنقیدی جائپ پیش کو رمت چھ، بقول محروم رشید:

”امہ نظمہ ہند اکھا کھ مصروع پچھ پیٹاڑ و تلاوس منز کامیابی پراوان ز جنس چھ گلہم انسانی تہذیب تے تہذیک آگر، نظمہ منز چھ اسہ تم مشہور تو اریخی تے نیم تو اریخی کردار نظر گوہان یمن جنس ستر اکھ تعلق رو دمٹ چھ۔ یا یم امی جذبچ گرمی ہند کی پار اوار چھ کل پترا شکنلا تھ کتنی چھ تم کردار یمن امی جذبچ برکش

اہمیت پھے ۸

وہ سہ صدی ہنز کا شیر شاعری ہند مطالعہ تلے چھ ننان ز کا شیر سنجید شاعر چھ گوڈ علکہ پھر زندگی ہندن گونا گورنگن ہنز زان گر تھ پنہ نوبنے تھیل بابت وتنہ شیران تے یمن نوہن وتن ہند تلاش اوس ناگزیر زندگی ہنز نو نجہ آسہ نو زبان تے اظہار ک تقاضہ کران۔ نتیجہ دزاویہ زاتھ صدی منز سپد کا شیر شاعری ہند اکھ نوبنے دور شروع تے اکھو نجح آیہ بارس۔ یں نو کا شیر شاعری ہند پر زناون نشانے بنے۔ کا شیر شاعری منز امہ نو رجھا گک ورتا و اوس نوہن تنقیدی نظریات، اصولن تے قائدن عین مطابق تجزیک مطالاہ کران تے سانو حساس تے سنجید نقادو کو ریپہ تقاضہ وار یہس حدس تام پور۔ و چھتو ہمکال یا ونو ہم عصر کا شیر شاعری منز نبہ آءتی یم غزل شعرتے غزل پڑھ لکھنے آمٹ تنقید یتھ کتھ لگنے نیر۔ شعر چھ

کریشمہ ہے امارے کاٹھہ ٹوٹھ ہے عذابے کاٹھہ
کاش یتھ سیکلو وقت سپز ہے سراپے کاٹھہ
دلچھ یتھ بے پڑھ بستیہ باگہ گناشت آو
لوس یس وسے تارکھ کھوت نہ آفتاپے زانہ

”یم شعر چھ تاڑ ترین انسانی صور تھائیج، انسانی ضمیر جتے در پیش پُر آشوب حالاتن مژہ ہنہ آمتیں
 شاعر سند تخلیقی رِ عمل۔ اتھ غزل مژہ و تلن دوں کردار چھنے پرانے غزلے کس کردار سندری پاٹھو بھر جتے
 فراپی دگ لالنا دا ان بلکہ چھو بوجو دی کر بک کر تھر ویتر اوان۔ یہ کردار چھنے گئے چیز س عستک پن پان یا جذبہ
 وابستہ ہبکان گرتھ بلکہ چھو حالاتن پٹھ طنز گرتھ پرانے زندگی ہندگی خابن پتھ راوان۔ شاعر س چھ
 باسان ز از چھ تاریک زندگی ہیکلہ نے کاٹھہ روایتی فلسفہ گا شراؤ تھے تکنیا ز روایتی فلسفہ چھو نہ رینگتے ۹
 مذکور غزل پٹھ لکھنے آمت تقدید چھو روایتی طرز تقدید نشر اخراج یہی
 اعتبار باسان ز اتھ مژہ چھنے نقاد گوڈے فاصلہ گرتھ کتھ کر ان۔ بلکہ چھو سید سیو د منس بنیاد بنا تو
 ایمان دارانہ تے غار جانبدارانہ پاٹھو امچن خصوصیہ نہ غزل مژہ و رتاونہ آمتیو لفظو ذرعیہ محوذ پر سپدن
 والس صور تھالس پٹھ کتھ سپز ہڑ یہ زنہ نو تقدید ک لب لب اب چھو۔ یتھ جایہ چھے من یہی کتھ ہنڑ ذکر
 تے مناسب باسان ز جدید ادبی رجحانن ہندس اثرس تل شاعری تے افسانہ لکھن والکواریاہ ادیب چھو دنہ
 کننیہ فن پارس پٹھ کتھ کر یہ وی ماندانہ رویہ پانناوس مژا او رک۔ حالانکہ جدید تقدیدی نہجن ہند ز بر زان
 آسنے با وجود خبر کیا ز چھنے یم حضرات امہ ادب دشمن رویہ نشر پتھ ہوان تھے پٹھ چھے کتھ کر پچ گنجائش
 خارجہ گنھنے تور گن۔ بلکہ کے صرف کاشر زبائ ہندس قد اور شاعر حمل را ہی ہنڑ شاعری متعلق جناب
 محمد یوسف ٹینگ صائب یہ اقتباس پیش گرتھ پن مقالہ اند و اتناوچ کوشش۔ ٹینگ صائب چھ را ہی صائبہ
 حوالہ رقم از:

”رحمن را ہی سند تاڑ مجموعہ چھ تھے یڑھا وک تے پڑھا وک وکھر ک الحمد لله یہی میگ لسم اللہ دید ہند
 کلام چھو۔ مگر منہ چین کولہ جوین مژہ ڑھنے پکن والین یعن نا گہ ملر ان چھ را ہی ین اکھو و طرح، گرت تھے
 پٹھ چھاون عطا کو رمٹ۔ توے چھ نے پڑھ ہش ز اکو ہمہ صدی مژہ بنے۔ پیٹھ یہ اشادر بوج و ہمہ
 صدی ہند کھوتے زیاد سرنہ، پھر نہ تے پسند کرنے۔ یہ چھ سانہ ساک لب گلہ میٹھ کاشر اد بکس پنہ کالس۔“

مقالہ کس اُخ رس پڑھ چشم اکھا ہم کتھ وغیر ضروری ز میانہ مقالوں گڑھنے ہر گز تھے مطلب ہنہ مُن نے
یعنی نقادوں پہنچ مثالہ یتھ مقالس مژ بطور مثال پیش کرنے آئیے تو یوں یوں کیا ہو چھ کا شر اد بک تھے خاص
پڑھ کا شر شاعری ہند تجزیہ نو تنقیدی اصول مطابق کو رمت یا یعنی یا ڈکیا چھے نو تنقیدی ج زان۔ بلکہ چھ
حق یہ کہ یتھ مقالس مژ اس نے گنجائش تمام ناقدن پہنچ مثالہ پیش کرچے یتھ چھ حقیقت پر کہ مشعل
سلطانپوری، مرغوب بانہالی، رتن لال شانت، گشن مجید،
رتن لال تلاشی، غلام نبی فراق، رفیق راز، شفقت الطاف چھ کیا ہم ناو پہنزن تحریر مژ نو
تنقید کے اصول، مدد اتھے مقصود زیر نظر تھا تو کا شر ادب پر کھاونچ بہترین مثال نظر گڑھان چھے۔

کتابیات:

۱: "Literary criticism and theory in 20th century"

۲ جدید کا شر شاعری، حامدی کاشمیری، ص ۹، ۸، ۷، سینے ۱۹۸۲، شعبہ کشمیری

۳ ہم کال تنقیدی نظریات اکھ سام، غلام رسول ملک۔ انہار ص ۷، ۲۰۰۹ء

۴ جدید کا شر شاعری حامدی کاشمیری۔ ص ۱۰ اسینے ۱۹۸۲ء، شعبہ کشمیری

۵ آلو۔ کا شرخ قر نظم نمبر، محکمہ اطلاعات، حکومت جموں کشمیر۔ ص ۱۷۸، ۱۹۹۸ء

۶ کا شر اد بک تواریخ۔ شفیع شوق۔ ناجی منور۔ ص ۲۰۱۲، ۱۹۰ء۔

۷ عصری کا شر شاعری۔ مجروح رشید، ص ۲۶، ۱۹۹۵ء

۸ بے توفیق شہر مژ۔ مجروح رشید۔ انہار ص ۲۱۲، ۲۱۰ء، شعبہ کشمیری

۹ اشش رنگ۔ محمد یوسف ڈینگ۔ صفحہ ۱۶۰-۱۶۱، ۱۹۸۲ء